

Vásáry Viktória

Hogyan növelhető az innovációs készség, a vállalkozói hajlam a magyar mezőgazdaságban?

How to foster innovation and entrepreneurship in the Hungarian agribusiness?

vasary.viktoria@aki.gov.hu

Agrárgazdasági Kutató Intézet, tudományos tanácsadó

A hazai agrárgazdaság teljesítményének, a kibocsátás mennyiségének és minőségének fenntartható módon történő, azaz a jelen kihívásaira (klímaváltozás, élelmiszerbiztonság stb.) is választ adó, növelése közel- és hosszú távon egyaránt igényli az innovációs potenciál kihasználását, a vállalkozói kedv ösztönzését.

A tanulmány célja az agrárgazdasági innovációs folyamatok kiterjedésének, áramlásának vizsgálata, továbbá a rendelkezésre álló innovációt ösztönző intézkedések/eszközök – elsősorban az Európai Innovációs Partnerség - értékelése.

A kutatás során dokumentum- és összehasonlító elemzés segítségével kerül feltárára az Európai Unió gyakorlat. A magyar helyzet értékelésekor az említett módszereken túl tartalomelemzésre és deskriptív statisztikai analízisre is sor kerül.

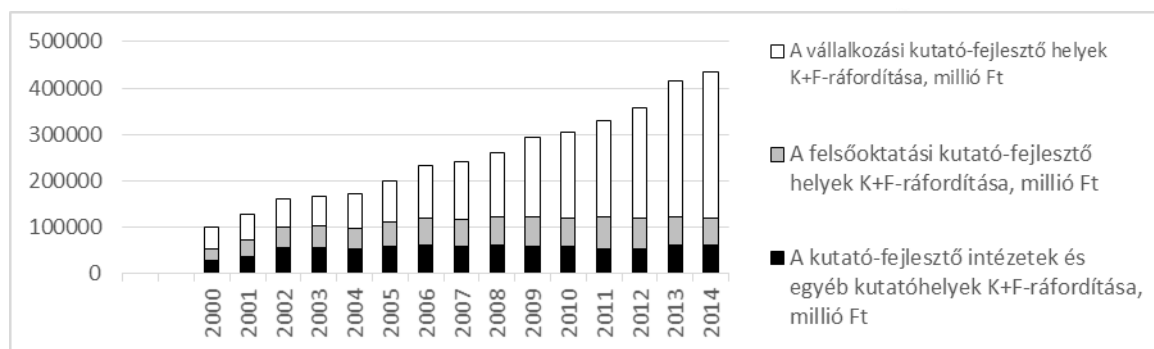
A munka eredményeként kirajzolódik, hogy milyen sajátossággal bír az innováció és a kutatás-fejlesztés megvalósíthatósága a magyar agrárgazdaságban, és körvonalazódnak azok a javaslatok, amelyek az innovációs készség fejlesztésére irányulnak.

Bevezetés

Az innováció fogalma, közgazdasági elméleti háttere – beleértve az innováció célját, akadályait, hatásait -, valamint az innovációs indikátorok módszertani magyarázata, a kutatás és fejlesztés kritikai értékelése számos nemzetközi és hazai szakirodalmi alkotás (az utóbbi 10 évben pl. Török, 2006; Losoncz, 2008; Halpern-Muraközy, 2010; Fejes, 2015 stb.) továbbá az úgynevezett Oslo (2005) és Frascati (2015) kézikönyvek tárgya. A versenyképesség, illetve a gazdasági növekedés és az innováció kapcsolatát is számos mű taglalja (Gyimesi, 2012; Havas, 2014; Magyar Innovációs Szövetség, 2003; Biró, 2014 stb.). (Így ezek kifejtése nem célja a tanulmánynak.)

Az Európai Unió tagállamai közül Magyarország a mérsékelt innovátorok közé tartozik. 2008 és 2015 között az ország innovációs teljesítménye – az ingadozások ellenére – javult. Ezzel egyidejűleg az EU-hoz viszonyított teljesítmény a 2008. évi közel 70%-ról 2015-re 68%-ra csökkent. Magyarország gyakorlatilag minden vizsgált kategóriában alul teljesített az EU átlaghoz képest. Az indikátorok közül a külföldről származó licenc és szabadalmi díj, illetve a közepes és csúcstechnológiás termékek exportja volt relatíve erősebb pozícióban. Az indikátorok több, mint felénél javult a teljesítmény 2008 és 2015 között. Az üzleti szektor K+F kiadási 10%-kal nőttek. Ugyanakkor jelentékeny csökkenés figyelhető meg pl. az új termékinnovációk értékesítési részesedésében. (-4,1%) (EB, 2016)

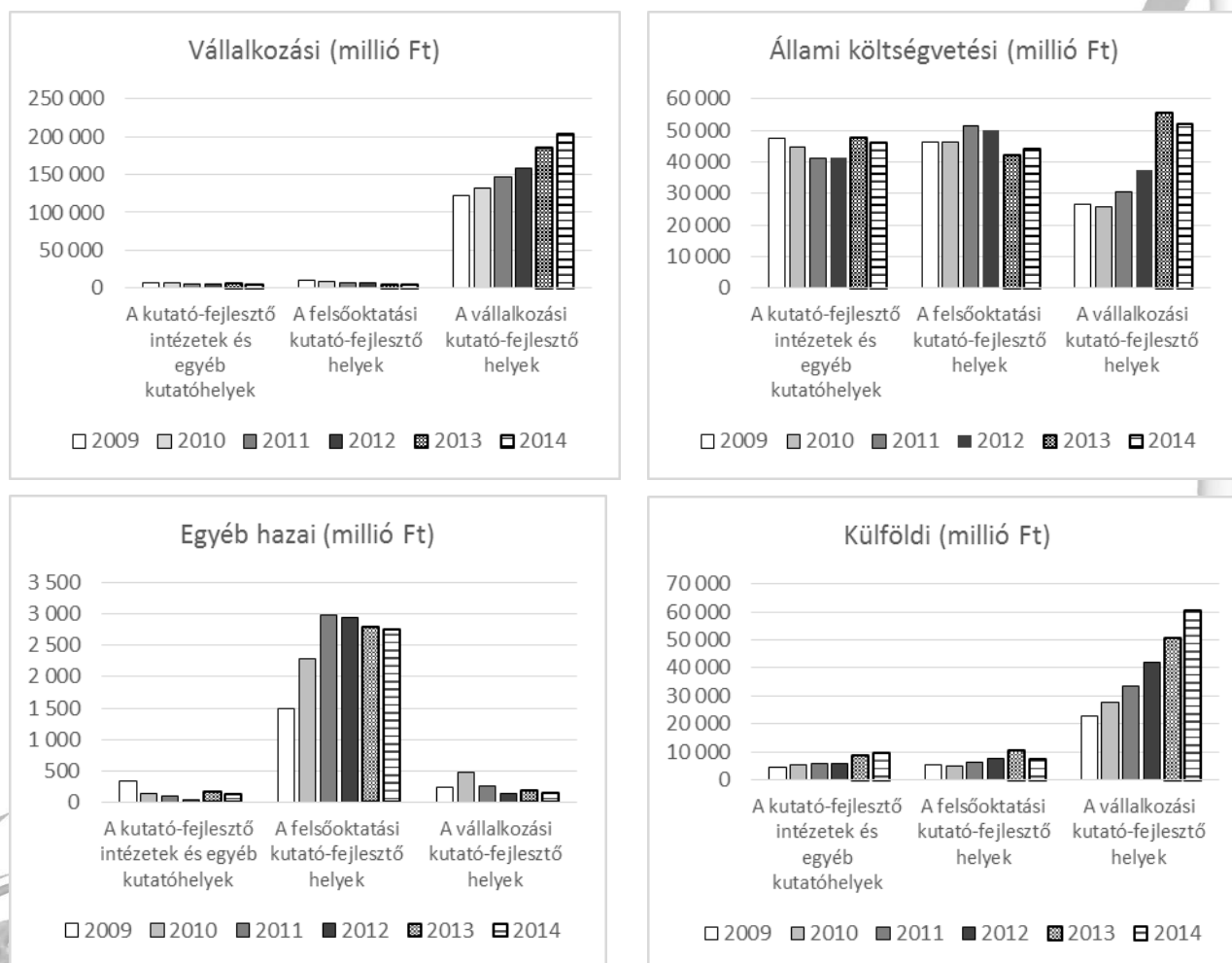
1. ábra: Kutatás-fejlesztési ráfordítások (millió Ft)

Forrás: KSH adatok alapján saját összeállítás

A K+F ráfordítások a GDP százalékában kifejezve 2009-ben emelkedtek először 1% fölé, 2014-ben 1,38%-ot (441 mrd Ft-ot, lásd 1. ábra) tettek ki. A K+F beruházásai a nemzetgazdasági beruházások százalékában kifejezve hasonlóan alakultak, az 1%-ot mégis csupán 2012-ben haladták meg, 2014-ben az érték 1,22% volt. Ennek megfelelően az elmúlt években folyamatosan emelkedtek a kutató-fejlesztő helyek ráfordításai. 2014-ben a ráfordítások pénzügyi forrása 48%-ban vállalalkozási, 33%-ban állami költségvetési, 1%-ban egyéb hazai és 18%-ban külföldi volt. A kutató-fejlesztő helyek különböző kategóriáiban valamelyest árnyaltabb a kép (lásd. 2. ábra).

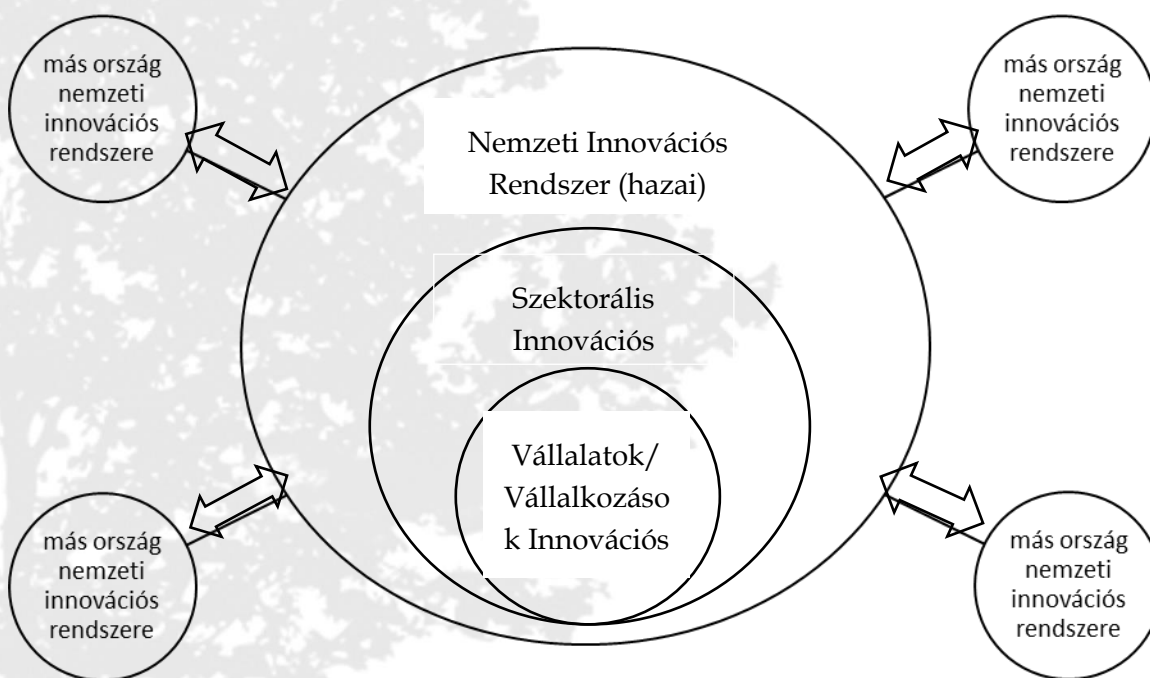
2. ábra: A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi forrásai (millió Ft)

Forrás: KSH adatok alapján saját összeállítás

„Az innovációs rendszer azoknak a tudás előállító, terjesztő és felhasználó intézményeknek a köre, amelyek külön-külön és együttesen hozzájárulnak az új technológiák fejlesztéséhez és elterjedéséhez. Az egyes intézmények képességei és a közöttük lévő kapcsolatrendszer határozzák meg egy nemzet, egy régió vállalatainak innovatív teljesítményét. Ezek az intézmények adják annak a keretét, amelyen belül a kormányzatok kialakítják és megvalósítják az innovációs folyamat előmozdítása érdekében folytatott politikájukat. A kölcsönös kapcsolatban működő intézmények rendszere elősegíti az új technológiát meghatározó új tudás, új képességek és új termékek előállítását, megőrzését és átadását (Nelson, Freeman, Patel és Pavitt, valamint Metcalfe meghatározásai nyomán).” (Inzelt-Bajmóczy, 2013) Rövidebb megfogalmazásban: „Az innovációs rendszer nem más, mint az innovációk létrejöttére és elterjedésére ható tényezők keretbe foglalása” (Vas – Bajmóczy, 2012). Az innovációs ökoszisztémát és a benne található rendszereket Fejes (2015) a 3. ábra szerint ábrázolta.

3. ábra: Az innovációs ökoszisztéma

Forrás: Fejes, 2015 alapján

Az innovációs rendszerek magukba foglalják az új, gazdaságilag hasznosítható tudás generálására, hasznosítására és terjesztésére képes szereplőket (1. táblázat), azaz azokat, akik a termelő, a tudományos, az intézményi szektorba vagy a termelő szolgáltatások szektorába tartoznak.

1. táblázat: Az agrárinnovációs rendszerekben működő szervezetek

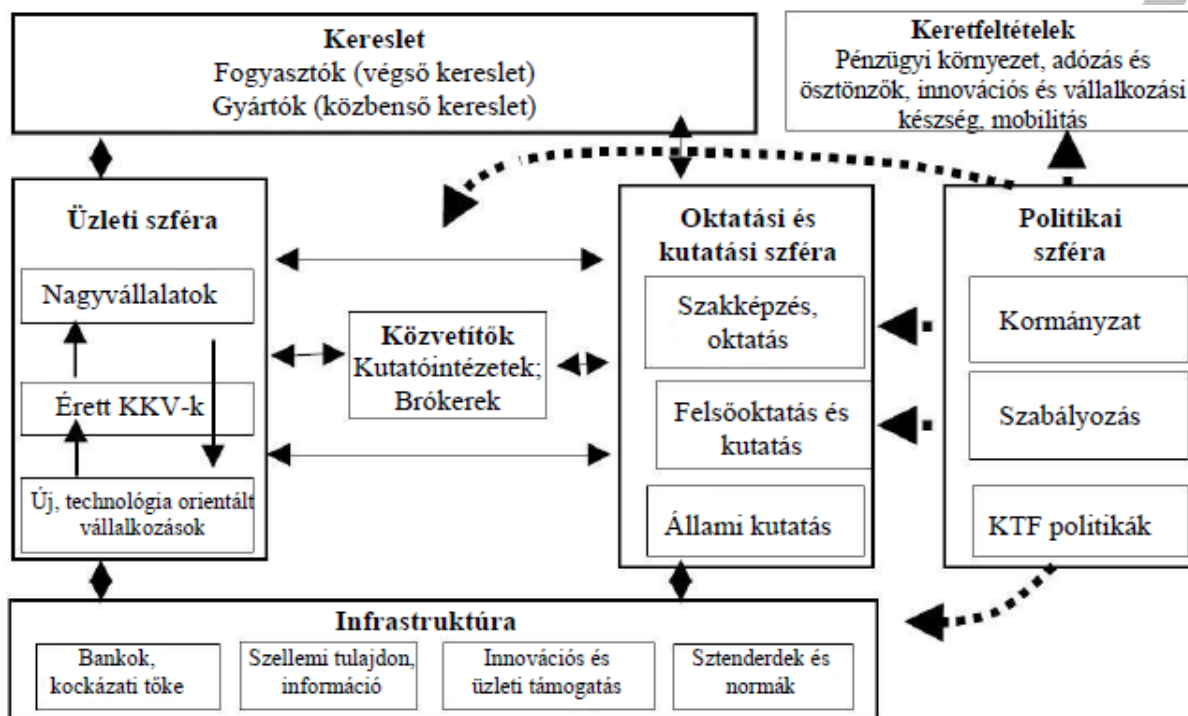
Támogató szervezetek	Vállalkozói szervezetek
<ul style="list-style-type: none"> • Bankok és a pénzügyi rendszer • Szállítás és marketing infrastruktúra • Professzionális hálózatok, belértve a kereskedelmi kamarákat és gazdaszövetkezeteket, 	Kodifikált tudás használói, tacit tudás előállítói <ul style="list-style-type: none"> • Gazdálkodók • Nyersanyag-kereskedők • Inputpiaci szereplők • Mezőgazdasági cégek, iparágak, különösen a nyersanyag-feldolgozók • Szállítók

<ul style="list-style-type: none"> • Oktatási rendszer <p>Kutató szervezetek</p> <p>Főként kodifikált tudást állítanak elő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti és nemzetközi, állami és magán agrárkutató szervezetek • Egyetemek és műszaki főiskolák (állami és magán) • Magán kutatási alapítványok <p>Időnként előállítanak kodifikált tudást</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magán cégek • Civil szervezetek 	<p>Keresletet biztosító szervezetek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Élelmiszerek és élelmiszeripari termékek fogyasztói a vidéki és a városi területeken • Ipari nyersanyagok fogyasztói • Nemzetközi áruipacok • Szakpolitika csinálók és kormányzati ügynökségek <p>Hídképző szervezetek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Civil szervezetek • Állami tanácsadói szolgáltatás • Szaktanácsadók • Magáncégek és egyéb vállalkozók • Gazdálkodók és kereskedelmi szervezetek • Donorok
--	--

Forrás: OECD 2013, Hall, 2012 alapján

Tekintettel arra, hogy a mezőgazdaság innovatív teljesítménye függ a gazdálkodók és kutatóintézetek innovatív teljesítményétől, továbbá a közöttük, valamint az állami intézmények közötti interakcióktól (4. ábra), azok vizsgálata és kiértékelése elengedhetetlen.

4. ábra: Az innovációs rendszerek szereplői és a közöttük levő kapcsolatok

Forrás: Tilinger, 2010; Kuhlman-Arnold, 2001 alapján

Az agrárinnovációs rendszerek számos kihívással (költségvetési korlát, a kutatási prioritásokra vonatkozó egymásnak ellentmondó információk, a kutatás, az adaptáció és az eredmények között eltelt idő hossza) állnak szemben, ám ugyanakkor sok lehetőséggel is. Egyrészt az áruipacok erősek és ösztönzik a mezőgazdaságba történő beruházást; másrészt a nemzetközi figyelem középpontjába a globális élelmiszerbiztonság fenntartható módon történő biztosítása került. Az agrárgazdaságban és az élelmiszeriparban az innováció létrehozására és elterjesztésére több szakpolitika gyakorol hatást, melyek közül az országok többségében az agrárpolitika olyan domináns szakpolitika, amely fontos szerepet játszhat a mezőgazdasági innovációban. Az input- és a

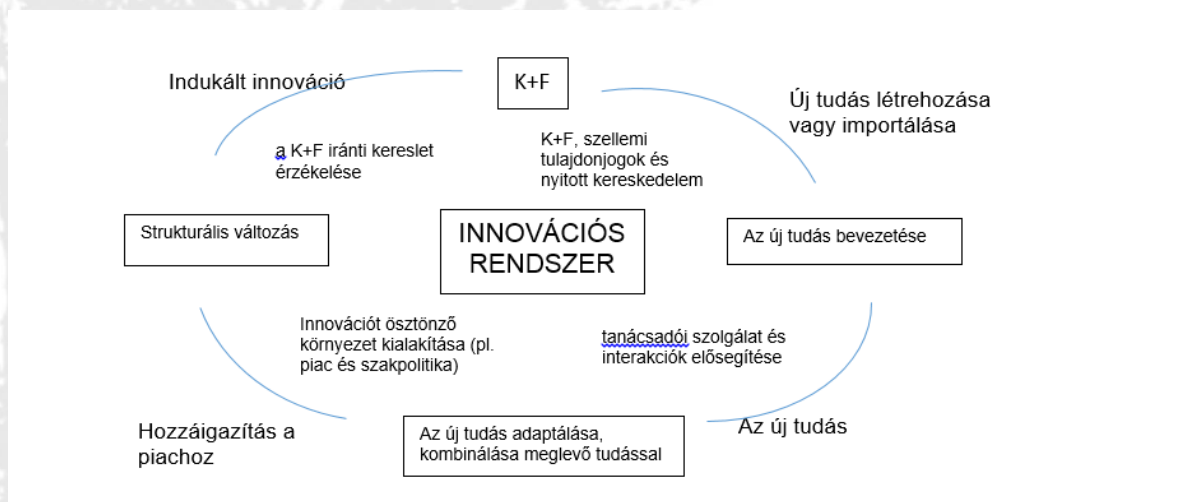
LVIII. GEORGIKON NAPOK

58th Georgikon Scientific Conference

termékpiacokra jellemző torzulások, valamint a strukturális alkalmazkodás lassulását eredményező intézkedések felszámolása mindenképp segítené a gazdaság szintjén jelentkező innovációt. A mezőgazdaságra vonatkozó jogszabályokat felül kell vizsgálni és ahol lehetséges, ott egyszerűsíteni kell azokat. A jogszabályoknak és az ösztönzőknek technológia-semlegesnek kell lenniük, leginkább az eredményre és nem a folyamatra kell épülniük. A vidéki és a marketing infrastruktúra javítása, valamint a vidéki térségekben a szolgáltatásnyújtás egyaránt fontos az agrárinnováció szempontjából. Ezen kívül, mivel az innovációk nagy részét a gazdaságon kívül hozzák létre, különös figyelmet kell fordítani a mezőgazdasági képzésre, szaktanácsadásra, illetve arra, hogy ezek segítségével a gazdák időben vegyék át az innovációt. (OECD, 2013)

Az agrárinnovációs rendszer fejlesztése szempontjából jelentős szerepe van az innovációs politikának. A közsféra kulcsszerepet játszik a tudásinfrastruktúra biztosításában (pl. kommunikációs technológia, adatbankok, a technológiai konvergencia centrumai) és az alap kutatás vagy a hosszú távú illetve közjavakat érintő kutatások finanszírozásában, különösen akkor, ha ezek a kutatások a mezőgazdaságot és a természeti erőforrás-menedzsmenst érintik. (5. ábra) Általában a kormányzat a mezőgazdasági K+F legnagyobb finanszírozója és kivitelezője. A kormányzat a mezőgazdasági K+F-ben, oktatásban és szaktanácsadásban való részvételével a piaci zavarokra kíván reagálni, ami a kutatások közjó jellege miatt, a létrehozás és az adaptáció között eltelt idő hossza, valamint a különböző agrár-élelmiszeripari szereplők közötti fragmentáció miatt alakul ki. Egyidejűleg a kormányzatok a magánszektorban is bátorítják az innovációs tevékenységeket, beleértve a tudás piacok szellemi tulajdonjog védelme segítségével történő támogatását, vagy a PPP-ben történő részvételt, a köz kutatások eredményeinek terjesztését, vagy közvetlen és közvetett pénzügyi ösztönzők nyújtását. (OECD, 2013)

5. ábra: Innovációs dinamika a mezőgazdaságban

Forrás: OECD, 2013

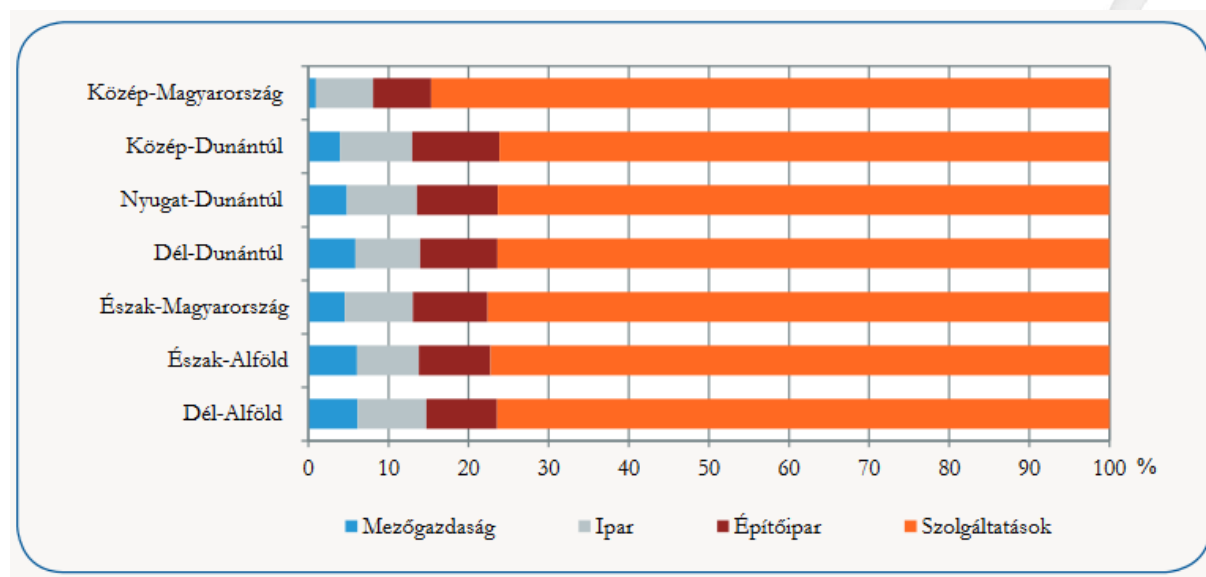
Innovációs környezet multinacionális nagyvállalati szemszögből: A sikeres gazdasági alkalmazkodás hazánkban is feltételezi a markáns innovációs folyamatokat. Az innováció kemény magja a K+F, ami vásárolt vagy saját fejlesztés formájában lehet jelen. A fejlesztés általában szakmaspecifikus és a versenyelőny elérésére, a piacvezető pozíció biztosítására szolgál, illetve a megvásárolt technológia továbbfejlesztésére irányul, reagál arra, hogy hogyan alakul a piaci helyzet, mind a vevők, mind a versenytársak szempontjából. A stratégiai tervezésnek központi eleme a fejlesztés. A vállalati stratégiák is alkalmazkodnak a piaci lehetőségekhez, de gyakorlatilag alig van olyan innovatív megoldás, amivel maguk határoznának meg egy adott piaci szegmenst. Az innováció piaci nyomás hatására jön létre, tehát követő innovációról beszélhetünk, azaz nem maga az innováció teremt új piaci szegmenst. Az innovatív cégeket erőteljes exportorientáció jellemez. Ezen kívül elmondható, hogy az elmúlt években a beruházási folyamatok a legtöbb esetben stimulálták a belső innovációt, vagy annak érdekében történtek. Továbbá az innovációs teljesítményt döntően a saját K+F működés határfoka határozta meg. Ennek oka a K+F intézményrendszer fejletlensége, a hídképző közvetítő szervezetek hiánya. Nincs különbség az export és az importverseny innovációt gerjesztő hatása között. A globalizálódó piacokon ugyanis nincs határ a küldő és a

belső piacok között. A Magyarországon jelenlevő multinacionális vállalatok ugyanolyan innovációs nyomást közvetítenek a hazai piacra termelők magyar vállalatok számára, mintha külföldön mozognának. (Vanicsek, 2003) A vállalatok K+F ráfordítás-növelésre vonatkozó döntését az elmúlt években leginkább a többféle támogatási lehetőség és a megfelelően képzett és tapasztalt kutatók rendelkezésre állása befolyásolja. Ezzel egyidejűleg a K+F támogatási rendszer egyre kevésbé egyértelmű, így jelentékeny problémát okoz, hogy nehezen tudják beazonosítani azokat a tevékenységeket, amelyek K+F-nek minősülnek, és ezáltal támogatásra vagy adókedvezményre jogosultak. (Deloitte, 2015)

Innovációs környezet KKV szempontjából: Az elmúlt években a nagyvállalatok költségcsökkentési céllal tevékenységeik jelentős részét kihelyezték, ami a kkv-k gazdasági szerepének megerősödéséhez vezetett. Az eleinte lakossági szolgáltatásokat végző kkv-k egyre inkább megjelennek az innovatív üzleti szolgáltatások területén is. A foglalkoztatottak száma alapján meghatározott méretkategóriák közül a mikrovállalkozások (95%) dominálnak. A tevékenységek közül a szolgáltatások szerepe a meghatározó. (6. ábra) Az ágazatok közül egyedül a mezőgazdaságot nem jellemez közép-magyarországi dominancia. Ahogy a méretkategória nő, úgy nő a mezőgazdaság, az ipar és az építőipar együttes súlya is.

Országosan a kkv-k jövedelmének mindössze 4,4%-a származott a mezőgazdaságból, Dél-Dunántúlon és a két alföldi régióban viszont 10-11%-a. Fejlesztésre legtöbbször az ipari tevékenységet végző kkv-k fordítottak, Közép-Magyarország kivételével, azaz 2012-ben átlagosan 9 millió forintot tett ki a beruházásuk. A mezőgazdasággal foglalkozók esetében ez az összeg átlagosan közelítette a 8 millió forintot. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya területenként nagyon eltérő volt. Észak- és Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon majd elérte a 9% százalékot, Közép-Magyarországon viszont alig haladta meg az 1 %-ot. A kkv-k túlélését tevékenységük jellege nagy mértékben meghatározza. Az öt éven túl is működő szervezetek aránya az információ és kommunikáció területén, illetve a mezőgazdaságban is magasnak tekinthető. A fejlesztések döntő hányada – a Közép-Magyarországi régió kivételével - az iparba, a mezőgazdaságba és a kereskedelembe került. (KSH, 2014)

6. ábra: A kis- és középvállalkozások számának megoszlása összevont gazdasági ágak szerint, 2012

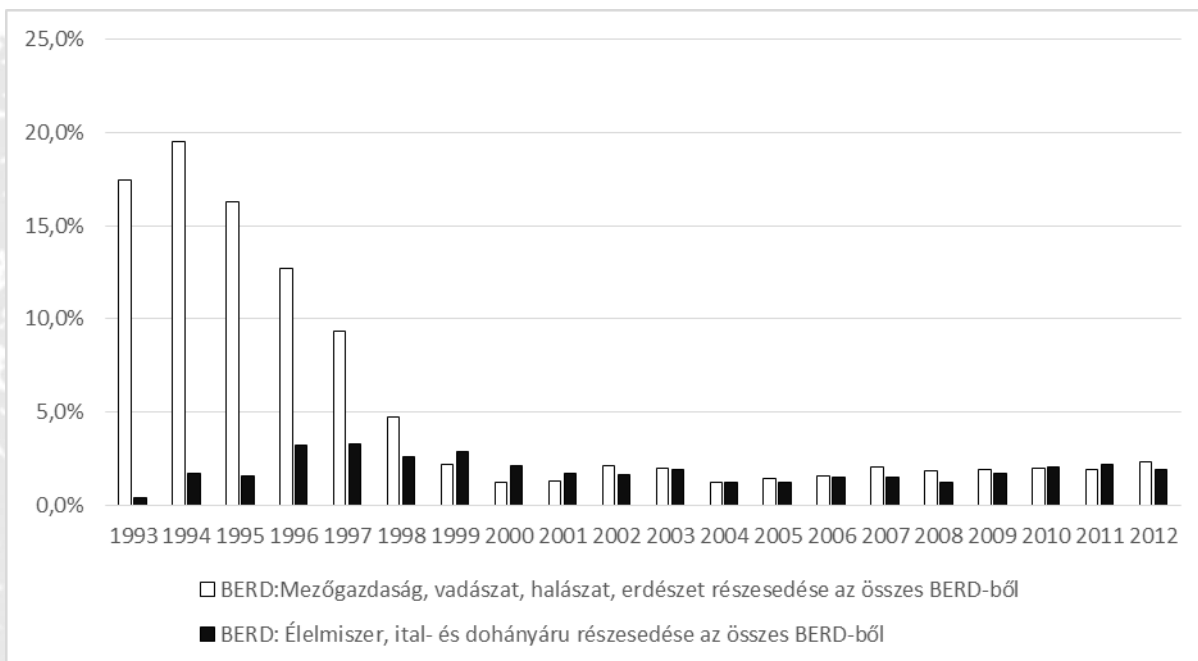
Forrás: KSH, 2014

Az üzleti szektor K+F ráfordításait vizsgálva elmondható, hogy a mezőgazdaság, vadászat, halászat, erdészet valamint az élelmiszer, ital- és dohányáru együttes részesedése az összes BERD-ből növekvő tendenciát mutat, ám nem éri el az 5%-ot sem.

7. ábra: Az üzleti szektor K+F ráfordításai (BERD)

LVIII. GEORGIKON NAPOK

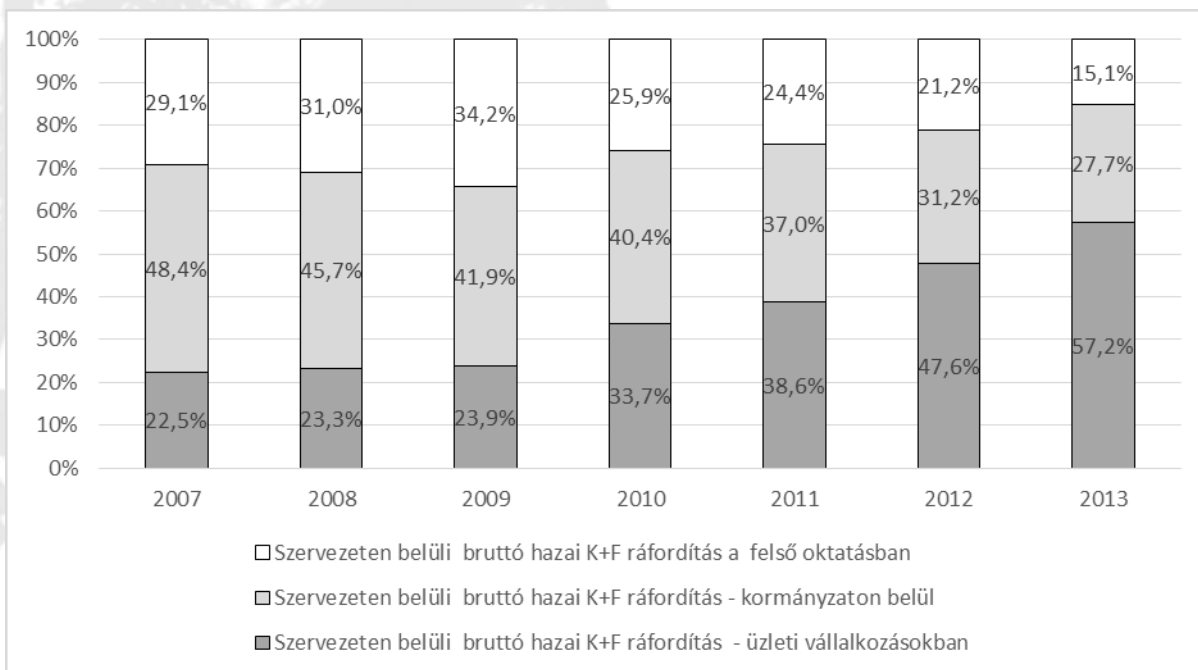
58th Georgikon Scientific Conference

Forrás: OECD statisztikai adatok alapján saját számítás

A szervezetben belüli bruttó hazai K+F ráfordítás arányaiban az üzleti vállalkozásokban a legmagasabb és a felsőoktatásban a legalacsonyabb. Az elmúlt egy évtizedben jelentős átrendeződésre került sor, az üzleti vállalkozások folyamatos növekedés, a felsőoktatásban és a kormányzaton belül folyamatos csökkenés volt tapasztalható. Míg 2007-ben a kormányzaton belül a részesedés 48,4% volt, az üzleti vállalkozásokban 22,5%, addig 2013-ra fordult a kocka, az előbbi érték 27,7%, az utóbbi 57,2% volt.

8. ábra: Bruttó hazai K+F ráfordítás a mezőgazdaságban

Forrás: OECD statisztikai adatok alapján saját számítás

EIP – mint innovációs eszköz

Fentiek alapján látható, hogy az elmúlt években Magyarországon is hangsúlyosabbá vált a K+F és az innováció, valamint azok finanszírozása. A továbbiakban különböző pénzügyi ösztönzők általános bemutatását mellőzve egy új eszközben – az Európai Innovációs Partnerségben - rejlő lehetőségek feltárására kerül sor. Az Európai Innovációs Partnerség¹ (EIP) koncepció az Európai Bizottságban először 2012-ben fogalmazódott meg. Az EIP célja a versenyképes, termelékeny és fenntartható mezőgazdaság, valamint erdészet támogatása, küldetése a kutatás és az innovatív megoldások gyakorlati alkalmazása közötti szakadék áthidalása. Az már ismert, hogy a sikeres innovációs tevékenységhez kreativitás - újszerű gondolkodás, motiváció – cselekvési hajlandóság, képesség – szakmai alkalmasság, pénz és támogatói környezet egyaránt szükséges. (Fejes, 2015) Az EIP támogatás elnyerése gyakorlatilag feltételezi a többi inputtényező együttes jelenlétét is. Az EIP-Agri hálózat legfontosabb feladatának a mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és az erdészet területén jelentkező innovatív ötletek felderítése, azok finomítása, illetve a potenciális partnerek – gazdálkodók, kutatók és egyéb szereplők - egymással történő összekapcsolása tekinthető. További teendője az innovációs ötletek finanszírozását lehetővé tevő források beazonosítása, a tájékoztatás, a projektgazda védelmének biztosítása, segítségnyújtás az operatív csoportok tagjai számára a partnerségi megállapodás megkötése során, valamint a támogatott projektek eredményeinek széles körben történő megosztása. A hálózat előnyének minősül, hogy Magyarország integrálódhat az EU-ban már működő nemzetközi agrár-innovációs hálózatba, bekapcsolódhat a tudásátadásba, részt vehet a H2020 többszereplős projektjeiben, az EU-s tematikus hálózatokban és nemzetközi műhelymunkákban. Fentiek megvalósítása érdekében a hálózat elsődleges célja az, hogy formálja mind a gazdálkodók, mind a kutatók szemléletét, azaz egyrészt hatást gyakoroljon a gazdálkodókra ahhoz, hogy nyitottak legyenek az innovatív megoldásokra, a kutatók által felhalmozott tudás felhasználásra, másrészt, hogy a kutatók erőteljesebben koncentráljanak a piaci szükségletekre. (Vásáry, 2016)

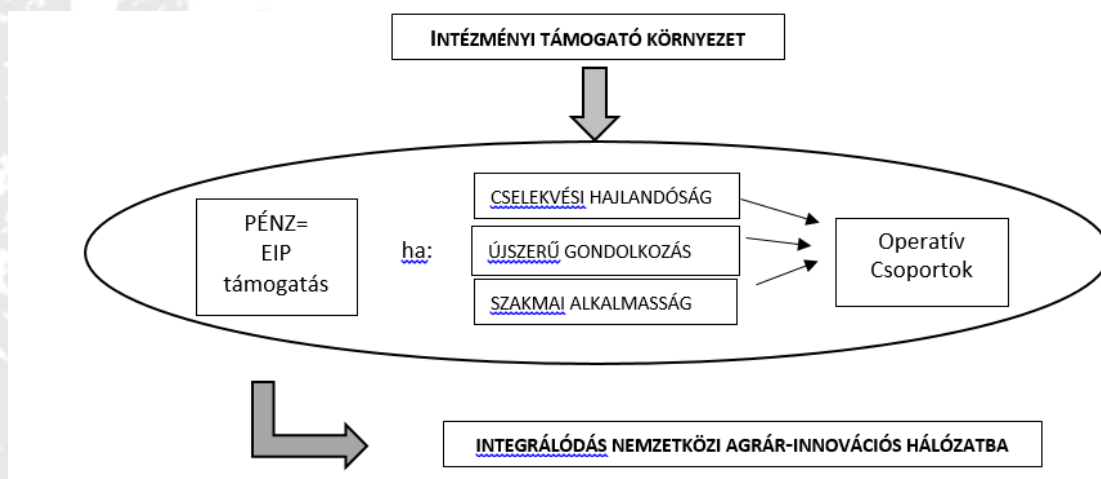
A 9. ábrán látható, hogy az EIP támogatási jogcím abban az esetben pályázható, ha már összeálltak az Agrárinnovációs Operatív Csoportok (OCs). Az Agrár-Innovációs Operatív Csoportokat (OCs) mezőgazdasági termelők, kutatók, tanácsadók, valamint a mezőgazdasági és az élelmiszer- ipari ágazatban működő olyan vállalkozások hozzák létre, akik/ amelyek releváns szerepet töltenek be az EIP célkitűzéseinek teljesítése szempontjából. Az Operatív Csoportok feladatai közé tartozik egy olyan tervnek a kidolgozása, amelyben ismertetik a kidolgozandó, tesztelendő, kiigazítandó vagy végrehajtandó innovatív projektet, illetve bemutatják a várt eredményeket és azt, hogy a projekt milyen mértékben és hogyan járulhat hozzá a termelékenység fokozásához, a fenntartható erőforrás-gazdálkodással kapcsolatos célkitűzés megvalósításához. Pályázáskor előnynek számít a nagyobb csoportlétszám, a csoport összetétel sokszínűsége (tudás-előállító, tudás-átadó és tudás-felhasználó); a tagok felkészültsége; a projekt megvalósíthatósága, a projekt várható eredményeinek hasznosíthatósága; a költséghatékonyság; az innovatív potenciál; a mikro- és kisvállalkozók, az induló fiatal gazdák nagyobb aránya a csoporton belül; az eredmény-publikálás tervezett eszközeinek hatásossága (Vásáry, 2016). Azaz, az OCs eleve feltételezi a tagok szakmai alkalmasságát, motivációjának meglétét, illetve a cselekvési hajlandóságát. Az OCs-k létrehozását erőteljesen ösztönzi a Földművelésügyi Minisztérium (FM), az Agrárgazdasági Kutató Intézet, ami az FM megbízásából kifejlesztette a magyar EIP-Agri honlapot, és a Nemzeti Agrárkamara is.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 1305/2013/EU számú rendelete (35., cikk, 56. cikk) lehetőséget ad arra, hogy azok az együttműködések, amelyek innovációs projektek megvalósítására alakulnak és megfelelnek bizonyos kritériumoknak, támogatásra pályázhassanak a hazai Vidékfejlesztési Program keretén belül.

LVIII. GEORGIKON NAPOK

58th Georgikon Scientific Conference

9. ábra: Sikeres innovációs tevékenység EIP megközelítésben

Megjegyzendő, hogy maga a támogatás az alap ösztönző, melynek keretében nem csak a létrehozásra és a működtetésre² lehet pályázni, hanem lehetőség van kísérleti beruházás támogatására is. Az Európai Innovációs Partnerséghez kapcsolódó beruházási művelet így megteremti az innovációs együttműködések és a technológiafejlesztés alintézkedés közötti kapcsolatot is. Beruházási támogatás igényelhető a mezőgazdasági termelés, a mezőgazdasági termékek feldolgozásának, a borászat és az erdészeti technológiák, termékfeldolgozás, értékesítés fejlesztésére, erdősítésre, agrár-erdészeti rendszerek létrehozására, erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzésére, illetve erdei ökoszisztémák ellenálló képességének, környezeti értékének növelésére. A beruházási forrás ugyanannak a pályázati eljárásnak a keretében igényelhető, mint a működési támogatás és a megvalósítás során erre folyamatosan sor kerülhet. A támogatás maximális mértéke projektenként 645000 vagy 3200000 euró, attól függően, hogy egyéni vagy kollektív beruházásról van szó, intenzitása 50% vagy 60%, előbbi a Közép-magyarországi régióra, utóbbi a nem Közép-magyarországi régióra vonatkozik.

Az intézményi támogató környezet pozitív befolyása mellett kiemelendő, hogy maga az EIP-Agri hálózat is számos előnyt hordoz magában. Magyarország integrálódhat az EU-ban már működő nemzetközi agrár-innovációs hálózatba, bekapcsolódhat a tudásátadásba, részt vehet a H2020 többszereplős projektjeiben, az EU-s tematikus hálózatokban és nemzetközi műhelymunkákban. Fentiek megvalósítása érdekében a hálózat elsődleges célja az, hogy formálja mind a gazdálkodók, mind a kutatók szemléletét, azaz egyrészt hatást gyakoroljon a gazdálkodókra ahhoz, hogy nyitottak legyenek az innovatív megoldásokra, a kutatók által felhalmozott tudás felhasználásra, másrészt, hogy a kutatók erőteljesebben koncentráljanak a piaci szükségletekre.

Következtetések

Elemzések azt mutatják, hogy a K+F ráfordítások alapvetően növekvő tendenciát mutatnak (ld. például GERD, BERD), ugyanakkor EU-s viszonylatban számottevő Magyarország elmaradása. A helyzetet az is rontja, hogy a K+F támogatások egyre kevésbé egyértelműek. A mezőgazdasági szektor esetében az általános képet módosítja, hogy különösen jelentős a kutatások közjó jellege és ezáltal a kormányzat piaci zavarokra történő reagálásának módja, eszközzrendszere. Az innovációs eszközök sorában újonnan megjelent EIP ígéretes eszköznek tűnik, és

² A működési támogatás vissza nem térítendő, időtartama 2-4 év, erdőgazdálkodás esetén 5 év, intenzitása 100%, maximális összege 150000 euró/projekt, és feltételezi a projekt OCs tagok által közösen történő megvalósítását, az eredmények nyilvánosságra hozását.

valószínűsíthető, hogy hasonló eszközök kialakítása jótékony hatást gyakorolhat a mezőgazdasági innováció további ösztönzésére, tekintve, hogy az innovációs tevékenységhez szükséges inputtényezők ebben az eszközben mind jelen vannak.

Forrásjegyzék:

Biró Szabolcs (szerk.) (2014): Innováció a magyar agrár- és vidékfejlesztésben, Agrárgazdasági Könyvek Sorozat, Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest

Deloitte (2015): Vállalati K+F jelentés,

<http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/hu/Documents/tax/hu-R&D-survey-2015-Hungary-hun.pdf>, letöltve: 2016. 09.03.

Európai Bizottság (2016): European Innovation Scoreboard 2016. European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs and Directorate-General for Research & Innovation, Brussels.

<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17822/attachments/1/translations/en/renditions/native>; letöltve: 2016.09.15.

Fejes József (2015): Innovációs kalandozások az elmélettől a stratégiáig. In: Vezetéstudomány XLVI. Évf. 2015. 6. Szám

Gyimesi Imre Viktor (2012): Az innováció szerepe a magyar vállalkozások versenyképességében, Az innováció hatása és befolyásoló tényezői, BCE Vállalatgazdaságtan Intézet Versenyképesség Kutató Központ, 95. sz. műhelytanulmány, http://edok.lib.uni-corvinus.hu/451/1/TM95_Gyimesi.pdf, letöltve: 2016.06.27.

Hall, Andy (2012): Partnerships in agricultural innovation: Who puts them together and are they enough? In: Improving Agricultural Knowledge and Innovation Systems, OECD Conference Proceedings, OECD Publishing, Paris

Halpern László, Muraközy Balázs (2010): Innováció és vállalati teljesítmény Magyarországon In: Közgazdasági Szemle, LVII. évf., 2010. április (293–317. o.)

Havas Attila (2014): Mit mér(j)ünk? Az innováció értelmezései – szakpolitikai következmények In: Közgazdasági Szemle LXI. évf., 2014. szeptember (1022–1059. o.)

Inzelt Annamária, Bajmóczy Zoltán (2013): Az innovációs rendszer építőkövei. In: Inzelt Annamária – Bajmóczy Zoltán (szerk.) 2013: Innovációs rendszerek. Szereplők, kapcsolatok és intézmények. JATE Press, Szeged, 9-18. o.

KSH (2014): A Kis- és Középvállalkozások jellemzői.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorkkv12.pdf> letöltve: 2016. 08.22.

KSH: Táblák (STADAT) – Idősoros éves adatok – Kutatás-fejlesztés, https://www.ksh.hu/stadat_eves_3_4; letöltve: 2016. 08.22.

Losonczi Miklós (2008): Az EU-csatlakozás és a magyar kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs stratégia. Közgazdasági Szemle, 55. évf. 2. sz. 169–182. o.

Magyar Innovációs Szövetség (2003): Az innováció hatása a nemzeti jövedelem növekedésére (GDP növekedés részarányából az innováció hatása) nemzetközi és hazai elemzés alkalmazásával http://www.innovacio.hu/tanulmanyok_pdf/innovacio_hatasa.pdf letöltve: 2016.07.23.

OECD, Eurostat (2005): Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition, OECD Publishing, Paris, DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264013100-en>

OECD (2013): Agricultural innovation systems: A framework for analysing the role of the government, TAD/CA/APM/WP(2012)19/FINAL,

LVIII. GEORGIKON NAPOK

58th Georgikon Scientific Conference

<http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/CA/APM/WP%282012%2919/FINAL&docLanguage=En>; letöltve: 2016.08.24.

OECD(2015): Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris, DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239012>

OECD: OECD Statistics, <http://stats.oecd.org/>, letöltve: 2016. 09.02

Tilinger Attila (2010): A regionális innovációs rendszerek fejlesztési lehetőségei az Észak-Dunántúli Térség példáján, Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr

Vas Zsófia, Bajmócy Zoltán (2012): Az innovációs rendszerek 25 éve. In: Közgazdasági Szemle, LIX. évf., 2012. november, p. 1233–1256.

Vanicsek Mária (2003): Innovációs környezet a magyar vállalatbirodalmakban, Összefoglaló, nkfih.gov.hu/download.php?docID=19205 , letöltve: 2016.08.23.

Vásáry Viktória: Új támogatási lehetőségek az Európai Innovációs Partnerség bevezetésével In: Őstermelő Gazdálkodók lapja, 2016/2. szám: 2016. április-május, 30p.; ISSN *1418-088X*